

Från Windhoek till Gaza: Tysklands kontinuerliga medskyldighet och det brutna löftet om “Nie wieder”

Tysklands relation till folkmord är inte bara historisk; den är existentiell. Nationens moderna identitet är uppbyggd på minne, ånger och löftet „*Nie wieder*” — „*Aldrig mer*”. Ändå, under 2000-talet, medan Israel för ett förödande krig mot Gaza som ett växande antal stater, institutioner och jurister erkänner som folkmord, hamnar Tyskland återigen i brott — denna gång som medhjälpare.

Ironin är krossande: staten som gjorde förebyggandet av folkmord till sin moraliska grund beväpnar och skyddar nu en kampanj som bär exakt samma anklagelse. Tysklands tragedi ligger inte bara i historiens upprepning, utan i den **felaktiga tolkningen av betydelsen av “Aldrig mer”**. Det som började som ett universellt åtagande att förhindra massutrotning har stelnat till ett snävt bud: *aldrig mer skada judar* — även om det innebär att ignorera eller underlätta skada på andra.

Koloniala ursprunget till genocidal modernitet

Tysklands väg till moderniteten var banad med kolonialt våld. Mellan 1904 och 1908, under styret över Sydvästafrika (nuvarande Namibia), utrotade tyska styrkor under general Lotar von Trotha tiotusentals **herero och nama** efter ett uppror mot kolonial utnyttjande. Överlevande drevs ut i öknen för att dö eller fängslades i koncentrationsläger som **Shark Island**, där de utsattes för svält, tvångsarbete och medicinska experiment.

Historiker betraktar detta som **det första folkmordet under 1900-talet**, och kontinuiteterna med Förintelsen är obestridliga. Rasistisk pseudovetenskap, byråkratiskt mord och koncentrationsläger fick tidig uttryck i Namibia. Eugen Fischer, som utförde “rasstudier” på skallar från mördade herero och nama, blev senare en ledande eugeniker under nazisterna och undervisade teorier som citeras i *Mein Kampf*.

Herero-nama-folkmordet var ingen avvikelse, utan en mall — det koloniala provet på utrotande modernitet. Logiken för raslig hierarki, en gång exporterad utomlands, återvände till slut till Europa, industrialiserad och mekaniserad som Förintelsen.

Förintelsen och arvet efter ansvar

Efter 1945 genomförde Tyskland en djup uppgörelse. Förintelsen blev det centrala traumat i modern civilisation, och Tysklands *Vergangenheitsbewältigung* — kampen med det förflutna — definierade dess politiska och moraliska pånyttfödelse. Den nya förbundsrepubli-

ken grundades på en grundlag som förankrade mänsklig värdighet och antog en uttrycklig skyldighet att förhindra upprepning av genocidalt våld.

Med tiden smalnade dock universaliteten i denna läxa av. Förintelsens unikheter, istället för att inspirera solidaritet med alla offer för förföljelse, stelnade till en princip om exklusiv skyldighet gentemot judar och Israel. Efterföljande tyska regeringar förankrade Israels säkerhet som *Staatsräson* — statsförnuft — och förvandlade moralisk ånger till en strategisk allians.

Denna utveckling förvandlade "Aldrig mer" från ett universellt förbud till en **nationell neuros**, där historisk skuld gentemot judar överskuggar empati för andra — särskilt palestinier. Den moraliska reflexen blev defensiv snarare än reflekterande, performativ snarare än principfast.

Gaza och omvändningen av "Aldrig mer"

Israels militära kampanj i Gaza, inledd i oktober 2023, har dödat tiotusentals civila och orsakat en humanitär katastrof. Stater som Sydafrika, Brasilien, Turkiet och Bolivia, tillsammans med FN:s egen utredningskommission, har stämplat Israels handlingar som folkmord enligt internationell rätt.

Tyskland har dock förblivit en av Israels mest orubbliga försvarare. Det fortsätter att godkänna vapenexport, tillhandahåller diplomatiskt skydd och undertrycker inhemskt motstånd. År 2025 meddelade förbundskansler Friedrich Merz en begränsad paus i leveranser av vapen som kan användas i Gaza, men endast efter ihållande global kritik och inhemska protester. Samtidigt har Tyskland undertryckt propalestinska demonstrationer, censurerat konstnärer och akademiker och blandat ihop försvaret av palestinska rättigheter med antisemitism.

I själva verket har Tyskland omtolkat sitt historiska löfte. „Aldrig mer“ betyder inte längre „Aldrig mer för något folk“ — det betyder „Aldrig mer utmana judar“. Resultatet är en moralisk omvändning: nationen som en gång lovade att förhindra folkmord rationaliserar nu medskyldighet i ett.

Analogi med "skolgårdsmobbaren": Moralisk psykologi för undvikande

Tysklands ställning liknar psykologin hos en **skolgårdsmobbare som, efter att ha blivit förnedrad i ett slagsmål, svär att aldrig mer utmana den motståndaren** — inte av moralisk uppvaknande, utan av rädsla. Istället för att helt avstå från våld, riktar mobbaren bara aggressionen mot dem som verkar svagare.

I denna analogi är Israel den orörbara kämpan, för alltid bortom kritik; palestinier och deras stödjare blir nya acceptabla mål. Tyskland, traumatiserat av sitt förflutna, har ersatt reflektion med undvikande. Dess historiska skuld har metastaserat till **moralisk feghet**: det

kommer inte att stå emot makt när makten är insvept i moralisk aura från dess egna tidigare offer.

Ironin är bitter. I försöket att aldrig mer vara *förövaren* av ett folkmord riskerar Tyskland att bli medskyldig till ett annat.

Tysklands enda intervention: Från skuld till beskydd

Innan det hamnade som svarande i *Nicaragua mot Tyskland*, hade Berlin redan placerat sig på fel sida av historien i *Sydafrika mot Israel*. I januari 2024 blev Tyskland **det enda landet i världen** som formellt intervenerade vid Internationella domstolen *till förmån för Israel*, med hänvisning till sina åtaganden enligt folkmordskonventionen — inte för att förhindra folkmord, utan för att försvara en stat anklagad för att begå det.

Symboliken var skarp. Medan större delen av det globala syd stod bakom Sydafrikas fall, stod Tyskland isolerat bland världsstormakter och åberopade "Aldrig mer" som rättfärdigande för förnekelse. Till och med USA och Storbritannien — Israels närmaste politiska allierade — avstod från att dyka upp i domstolen.

I det ögonblicket förvandlades Tyskland från en post-folkmordsnation som söker försoning till **beskyddare av straffrihet** för en annans illdåd. Gesten var mindre juridisk än identitetsmässig: en handling av moralisk projektion där Förintelsens skuld blev sköld för israelisk makt.

Det juridiska uppgörelsen: Nicaragua mot Tyskland

I mars 2024 **väckte Nicaragua talan vid Internationella domstolen (ICJ)** och anklagade Tyskland för brott mot folkmordskonventionen genom vapenleveranser och politiskt stöd till Israel mitt i Gazakriget. Även om ICJ vägrade utfärda nödgärder i april 2024, avvisade det inte fallet, som fortsätter i sak.

Detta förfarande är historiskt utan motstycke: en stat från det globala syd tillämpar folkmordskonventionen inte bara mot den direkta förövaren, utan mot en mäktig allierad anklagad för medskyldighet. Det testar om skyldigheten att förhindra folkmord gäller lika för dem som **underlättar** det.

Tysklands försvar vilar på juridisk formalism — insisterande på att dess vapenexport är laglig och saknar avsikt att utrota ett folk. Men frågan som domstolen måste ta itu med är moralisk lika mycket som juridisk: kan en stat åberopa minnet av folkmord medan den materiellt stöder ett pågående?

Kontinuiteter i medskyldighet

Med tiden har Tysklands medskyldighet följt ett mönster.

- I Namibia rättfärdigade det utrotning som bevarande av ordning.
- I Förintelsen byråkratiserade det mord som försvar av rasrenhet.

- I Gaza legitimerar det en annans förstörelse som försvar av historisk försoning.

I varje fall maskerar moralisk rationalisering strukturellt våld. I varje fall åberopas "säkerhet" och "plikt" för att ursäkta mänsklig förödelse.

Som postkolonial teoretiker Achille Mbembe noterar, **blir Europas minne av sitt eget våld ofta rättfärdigandet för nytt våld**. Tysklands moraliska vokabulär — folkmord, minne, ansvar — är inåtvänd, tjänande nationell försoning snarare än universell rättvisa.

Återställande av det universella "Aldrig mer"

För att återfå sin betydelse måste "Aldrig mer" återställas till sin universalitet. Förintelseöverlevande som **Primo Levi** och **Hannah Arendt** avsåg aldrig att minnet helgonförklara lidandet hos en grupp över en annan. För dem var Auschwitz inte bara ett monument över judisk viktimisering, utan en varning om bräckligheten hos mänsklig värdighet själv.

Som Levi skrev: „*Det hände, därför kan det hända igen.*“ Den moraliska imperativen var att säkerställa att det inte hände — för någon.

Tysklands väg framåt ligger i att förstå att ånger inte är lojalitet till en stat, utan lojalitet till en princip. Att stödja rättvisa för palestinier förråder inte minnet av judiskt lidande; det hedrar det. Den sanna lärdomen av "Aldrig mer" är att folkmord, en gång tolererat någons, hotar mänskligheten överallt.

Slutsats

Tysklands konfrontation med folkmord är långt ifrån avslutad. Från Namibias öknar till Europas koncentrationsläger, och nu till Gazas ruiner, kvarstår samma moraliska fråga: kommer Tyskland att lära sig av sin historia eller upprepa den i nya former?

Dess felaktiga tolkning av „*Aldrig mer*“ — som trohetsed snarare än universellt förbud — har förvandlat minne till medskyldighet. För att parafrasera skolgårdsanalogin: lärdomen är inte „*Aldrig mer slåss mot den motståndaren*“, utan „*Aldrig mer vara mobbaren*.“

I sjuttiofem år har Tyskland betalat skadestånd till Israel för Förintelsens illdåd — en handling av moralisk och materiell restitution som försökte göra historien uthärdlig. Ändå, om Internationella domstolen slutligen slår fast att tyskt stöd till Israel underlättade folkmord i Gaza, kommer ironin att vara förödande: staten som en gång betalade skadestånd för folkmord mot judar kan finna sig skyldig att betala skadestånd för folkmord mot palestinier.

I så fall skulle Tysklands försoning sluta en full cirkel — bevis på att historia, när den inte verkligen konfronteras, har ett sätt att kräva betalning om och om igen. Endast genom att återställa "Aldrig mer" till dess universella betydelse — aldrig mer för någon — kan Tyskland slutligen bryta denna cirkel och infria sitt löfte till mänskligheten.

Referenser

Internationella domstolen (ICJ)

- *Tillämpning av konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord (Sydafrika mot Israel)*, Föreläggande om provisoriska åtgärder, 26 jan. 2024.
- *Deklaration om intervention från Förbundsrepubliken Tyskland (Sydafrika mot Israel)*, inlämnad 12 jan. 2024.
- *Ärende rörande påstådda brott mot folkmordskonventionen i Gazaremsan (Nicaragua mot Tyskland)*, Ansökan inlämnad 1 mars 2024; Föreläggande om provisoriska åtgärder, 30 apr. 2024.
- ICJ-pessmeddelanden nr 2024/13, 2024/17 och 2024/25.

FN och internationella organisationer

- FN:s oberoende internationella utredningskommission om det ockuperade palestinska territoriet, *Rapport om situationen i Gaza*, 16 sep. 2025.
- FN:s särskilda kommitté om israeliska praxis, *Rapport A/79/450*, 14 nov. 2024.
- Organisationen för islamiskt samarbete (OIC), *Slutkommuniké*, 6 dec. 2023.
- Gulfstaternas samarbetsråd (GCC), *Toppmötesdeklaration*, 1 dec. 2024.
- FN:s generalförsamling, *Ordagrann protokoll, Uttalande av president Gustavo Petro (Colombia)*, 23 sep. 2025.

Stater och regeringar

- Republiken Sydafrika, *Ansökan om att inleda förfarande*, ICJ, 29 dec. 2023.
- Republiken Turkiet, *Deklaration om intervention i Sydafrika mot Israel*, 7 aug. 2024.
- Republiken Nicaragua, *Ansökan om att inleda förfarande (Nicaragua mot Tyskland)*, ICJ, 1 mars 2024.
- Uttalanden från regeringarna i Brasilien, Colombia, Saudiarabien, Malaysia, Indonesien och Bolivia (2023–2025).

Mänskliga rättighets- och juridiska organisationer

- Amnesty International, *Israel/OPT: Hunger används som krigsvapen i Gaza*, Rapporter och pressmeddelanden, jan.–sep. 2025.
- Human Rights Watch, *„Utsläckt: Israels genocidala handlingar i Gaza“*, 19 dec. 2024.
- Europeiska centret för konstitutionella och mänskliga rättigheter (ECCHR), *Rättsligt yttrande: Tysklands medskyldighet i folkmord i Gaza*, 10 dec. 2024.
- Internationella federationen för mänskliga rättigheter (FIDH), *Uttalande om folkmord i Gaza*, 2025.
- Internationella föreningen för folkmordsforskare (IAGS), *Resolution*, 31 aug. 2025.
- B'Tselem, *Vårt folkmord: Israels krig mot Gaza 2023–2025*, 2025.
- Läkare för mänskliga rättigheter – Israel (PHRI), *Hälsa och folkmord i Gaza*, 2025.
- Al-Haq, *Register över genocidala handlingar i Gaza*, 2024–2025.
- Euro-Med Human Rights Monitor, *Pressmeddelanden och situationsrapporter*, 2024–2025.
- Medico International, *Intervjuer och advocacy-funktioner om Gaza*, 2025.

Akademiska och analytiska verk

- Achille Mbembe, *Kritik av den svarta förnuftet* (2017) och *Nekropolitik* (2019).
- Hannah Arendt, *Totalitarismens ursprung* (1951).
- Primo Levi, *De drunknade och de räddade* (1986).
- Jürgen Zimmerer & Joachim Zeller (red.), *Folkmord i tyska Sydvästafrika: Kolonialkriget 1904–1908 och dess konsekvenser* (2008).
- Isabel Hull, *Absolut förstörelse: Militär kultur och krigspraktiker i kejserliga Tyskland* (2005).

Mediebevakning

- *The Guardian*, „ICJ avvisar begäran om att beordra Tyskland att stoppa vapenförsäljning till Israel“, 30 apr. 2024.
- *Reuters*, „Världsdomstolen avvisar nödåtgärder om tyska vapenexport till Israel“, 30 apr. 2024.
- *Financial Times*, „Tyska Merz: Israels handlingar i Gaza är inte längre rättfärdigade“, 3 maj 2025.
- *Le Monde*, „Tyska förbundskanslern Merz tvingas rättfärdiga paus i vapenleveranser till Israel“, 12 aug. 2025.
- *Time Magazine*, „Tyskland pausar vapenförsäljning kopplad till Gaza till Israel medan ockupationsplan utlöser global reaktion“, aug. 2025.
- *Al Jazeera*, „Namibia, Gaza och tysk hyckleri om folkmord“, 20 feb. 2024.
- *AP News*, „Tyskland stoppar militär export till Israel för användning i Gaza“, aug. 2025.
- *Deutsche Welle*, „Tyskland intervenerar formellt vid ICJ till stöd för Israel“, jan. 2024.
- *Washington Post*, „Tyskland är det enda landet som går med Israel i världsdomstolen“, jan. 2024.